

SINFÓNÍUHLJÓMSVEIT
ÍSLANDS

Eva og Mahler

25. september 2014

MENNTA- OG
MENNINGARMÁLARÁÐUNEYTIÐ

Reykjavíkurborg

Vinsamlegast hafið slökkt á farsímum meðan á tónleikum stendur.

Tónleikagestir eru beðnir um að klappa aðeins í lok tónverka.

Tónleikarnir eru í beinni útsendingu á Rás 1 og verða aðgengilegir í tvær vikur á www.ruv.is.

Áætluð tímalengd verka:

Bruch: 26'00"

Mahler: 70'00"

Aðalstyrktaraðili:

GAMMA

@icelandsymphony #sinfo14 www.sinfonia.is

Eva og Mahler

Tónleikar í Eldborg 25. september 2014 » 19:30

Lionel Bringuier hljómsveitarstjóri

Eva Þórarinsdóttir einleikari

Max Bruch

Fiðlukonsert nr. 1 í g-moll (1864–68)

Vorspiel: Allegro moderato –

Adagio

Finale: Allegro energico

Hlé

Gustav Mahler

Sinfónía nr. 5 í cís-moll (1901–02)

Erster Teil/Fyrsti hluti:

I. Trauermarsch. In gemessenem Schritt. Streng.

Wie ein Kondukt

II. Stürmisch bewegt, mit größter Vehemenz

Zweiter Teil/Annar hluti:

III. Scherzo. Kräftig, nicht zu schnell

Dritter Teil/Þriðji hluti:

IV. Adagietto. Sehr langsam

V. Rondo-Finale. Allegro – Allegro giocoso. Frisch

Lionel Bringuier

hljómsveitarstjóri

Lionel Bringuier tók nú í haust við stöðu aðalstjórnanda hinnar virtu Tonhalle-hljómsveitar í Zürich. Hann var áður aðalhljómsveitarstjóri Sinfóníuhljómsveitarinnar í Kastilíu og León á Spáni, og starfaði um árabil sem aðstoðarhljómsveitarstjóri við Fílharmóníuhljómsveitina í Los Angeles, þar sem Esa-Pekka Salonen og Gustavo Dudamel voru læri-meistarar hans. Bringuier hreppti fyrstu verðlaun í Besançon-hljómsveitarstjórakeppninni árið 2005, hlaut einróma kosningu dómnefndar og fjölda verðlauna, varð hlutskarpastur í áheyrendakosningu og var valinn besti stjórnandinn af meðlimum hljómsveitarinnar, Orchestre National du Capitole de Toulouse.

Bringuier hefur stjórnað mörgum af helstu hljómsveitum heims, meðal annars Fílharmóníuhljómsveitunum í München og New York, Concertgebouw-hljómsveitinni í Amsterdam, Simón Bolívar-sinfóníuhljómsveitinni í Venesúela, og sinfóníuhljómsveitunum í Boston, Fíladelfíu, Hamborg og Ósló. Hann hefur frumflutt ótal ný tónverk eftir leiðandi tónskáld samtímans, m.a. eftir Kaiju Saariaho, Esa-Pekka Salonen, John Corigliano, Giya Kancheli og Erkki-Sven Tüür.

Bringuier hóf tónlistarnám í heimaborg sinni, Nice, fimm ára gamall, og hélt fyrstu sellótónleika sína níu ára gamall. Hann brautskráðist með láði frá Tónlistarháskólanum í París árið 2004 og meðal fjölmargra viðurkenninga sem hann hefur hlotið á sínum stutta ferli má nefna heiðursverðlaun Rainiers III. prins af Mónakó, gullmedalíu borgarstjórans í Nice, og styrk til ungra tónlistarmanna frá Cziffra-stofnuninni. Bringuier hefur tvívegis áður stýrt Sinfóníuhljómsveit Íslands, síðast í Háskólabíói haustið 2010.

 @LionelBringuier

Eva Þórarinsdóttir

einleikari

Eva Þórarinsdóttir er fædd í Reykjavík 1986 og hóf fiðlunám þriggja ára gömul. Hún stundaði nám hjá Guðnýju Guðmundsdóttur við Tónlistarskólann í Reykjavík og síðar við Yehudi Menuhin-skólann í Bretlandi þar sem Maciej Rakowski var kennari hennar. Á námsárum sínum lék hún margoft í virtum tónleikasölum, m.a. í Wigmore Hall, Royal Festival Hall og í Barbican-listamiðstöðinni. Eva brautskráðist árið 2010 frá Royal Northern College of Music og vann til verðlauna við skólann fyrir frammistöðu sína sem einleikari og í flutningi kammertónlistar.

Eva hefur einnið til verðlauna í fjölda alþjóðlegra keppna, m.a. í Carl Nielsen-fiðlukeppninni árið 2012, þar sem hún hlaut 3. verðlaun ásamt viðurkenningu áheyranda. Hún hefur leikið einleik með BBC-sinfóníuhljómsveitinni, Sinfóníuhljómsveitinni í Odense og Manchester Camerata. Ásamt því að halda tónleika víða um heim leiðir Eva 2. fiðludeild Hallé-hljómsveitarinnar í Manchester. Hún leikur á fiðlu sem ítalski fiðlusmiðurinn Joseph Rocca smíðaði árið 1845.

Max Bruch

Fiðlukonsert nr. 1

Þýska tónskáldinu Max Bruch (1838–1920) auðnaðist langt líf og hann var afkastamikill sem því nemur, samdi meðal annars þrjár óperur, þrjár sínfóníur og þrjá fiðlukonserta, auk sönglaga, kammertónlistar og stærri verka fyrir kór og hljómsveit. Hann starfaði meðal annars sem hljómsveitarstjóri í Breslau og Liverpool, og var frá árinu 1891 prófessor í tónsmíðum við Listaakademiuna í Berlín. Tónsmíðar hans nutu mikillar hylli meðan hann var á hátindi ferils síns, en undir lok ævinnar þótti stíllinn gamaldags og mörg verka hans féllu í gleysku. Nú er hans helst minnst fyrir fyrsta fiðlukonsertinn auk þess sem tvö smærri konsertverk – *Kol nidrei* fyrir selló og *Skosk rapsódía* fyrir fiðlu – hljóma af og til á tónleikum og í hljóðritunum.

Varla verður um það deilt að vinsældirnar eru verðskuldaðar þegar fyrsti fiðlukonsert Bruchs á í hlut. Hann er einn af helstu fiðlukonsertum þýskra höfunda á 19. öld, ásamt þeim eftir Beethoven, Mendelssohn og Brahms. Fyrsti þáttur er óvenjulegur hvað formið snertir, hefst sem spunakennt „forspil“ með tilfinningaþrungnum einleikskafli fyrir fiðluna, en smám saman verður hrynurinn taktfastari og fleiri stef bætast við. Í hægum miðþættinum hljómar hvert fagurt stefið á eftir öðru og flest falla þau einleikaranum í skaut. Fjörugur lokakaflinn er hálfgerður dans, með ungverskum blæ rétt eins og lokapátturinn í fiðlukonsertinum sem Brahms samdi 10 árum síðar. Þeir Brahms og Bruch sömdu konserta sína báðir fyrir ungverska fiðlusnillinginn Joseph Joachim, sem gaf höfundunum góð ráð og hjálpaði Bruch að koma konsertinum í endanlegt form. Hann frumflutti konsertinn í Bremen í janúar 1868 og lét þau orð falla um verkið að það væri „mest hrífandi“ fiðlukonsert sem hann þekkti til.

Tónlistin á Íslandi

Það var rússneski fiðlusnillingurinn Issay Mitnitsky sem fyrstur flutti konsert Bruchs á Íslandi, í Nýja bíói í Reykjavík og Samkomuhúsinu á Akureyri vorið 1927. Þá var konsertinn fluttur við píanómeðleik Valborgar Einarsson. Sinfóníuhljómsveit Íslands lék konsertinn fyrst árið 1951 og þá lék Ruth Hermanns á fiðluna. Síðan hefur hann hljómað alloft á tónleikum sveitarinnar. Má nefna að Arve Tellefsen lék konsertinn árið 1974, Sílva Marcovici árið 1988 og Sigrún Eðvaldsdóttir á tónleikaferð hljómsveitarinnar um Suðurland árið 1999. Þá lék Ari Þór Vilhjálmsson konsertinn með Sinfóníuhljómsveit Norðurlands árið 2007 og Chrissie Thelma Guðmundsdóttir með Hljómsveit Tónlistarskólans í Reykjavík ári síðar.

Gustav Mahler

Sinfónía nr. 5

Gustav Mahler (1860–1911) var einn dádasti tónlistarmaður sinnar tíðar en ekki var það fyrir tónsmíðar. Hann náði skjótum frama sem óperustjórnandi og hreppti ungur að árum stöður í Prag, Leipzig, Búdapest og Hamborg. Þrjátíu og sex ára gömlum hlotnaðist honum eitt áhrifamesta starf sem um gat í tónlistarheiminum, að verða aðalstjórnandi Vínaróperunnar. Mahler var gyðingaættar og sætti fordómum þess vegna, þurfti raunar að taka kristna trú til þess eins að verða gjaldgengur í starfið. Sjálfsmynd hans var brothætt og hann hafði á orði að hann væri „þrívegis heimilislaus, sem íbúi Bæheims í Austurríki, sem Austurríkismaður meðal Þjóðverja, og sem gyðingur hvar sem er í heiminum.“

Mahler var þróttmikill og metnaðarfullur stjórnandi. Við Vínaróperuna færðist hann þó of mikið í fang og gerði miklar kröfur sem ekki öfluðu honum ávallt vinsælda. Þann 24. febrúar 1901 stýrði hann fimmtu sínfóníu Bruckners á síðdegistónleikum og *Töfraflautu* Mozarts um kvöldið. Strax að flutningi loknum veiktist hann alvarlega og var fluttur á sjúkrahús með innvortis blæðingar. Hann náði heilsu á ný, en dauðinn var honum ofarlega í huga eftir þetta og hann var þess fullviss að dagar hans væru senn taldir. Um sumarið dvaldi hann í fyrsta sinn í nýju sumarhúsi sínu við Wörther-vatn, og eins og hann átti vanda til notaði hann sumarmánuðina eingöngu til tónsmíða. Þegar tónleikahald hófst aftur um haustið átti hann í forum sínum ný tónverk sem litast af tilhugsuninni um dauðann: tvo fyrstu kafla fimmtu sínfóníunnar auk þriggja *Barnadauðasöngva* (*Kindertotenlieder*) við ljóð eftir Friedrich Rückert.

Fimmta sínfónían markar nokkur tímamót á ferli Mahlers, því að í fyrsta sinn síðan í frumraun sinni notar hann hljómsveit án einsöngvara eða kórs. Sínfónían er gott dæmi um „brotakenndan“ tónsmíðastíl Mahlers, sem samtímamenn hans höfðu oft og tíðum lítinn skilning á. Einn gagnrýnandi sagði að sínfóníur hans væru „ekki annað en sínfónískt

samsull“. Sterkar andstæður eru sannarlega áberandi í tónlist Mahlers og hann leitar víða fanga. Framvindan er óútreiknanleg, verkið getur fallið saman eða risið upp á nýjan leik fyrirvaralaust; eitt stef grípur fram í fyrir öðru eða hreinlega siglir það í kaf. Hér rúmast allar gerðir tónlistar: klezmer-lög og lúðrasveitarmúsík eiga þar jafnan tilverurétt og fagaðir Vínarvalsar eða djúphugul sálmalög.

Fimmta sífnónían er áhugavert dæmi um það sem nefnt hefur verið „framsækin tónmiðja“ (*progressive tonality*), sem þýðir að verkið hefst í einni tóntegund og því lýkur í annarri, og að framvindu tónlistarinnar má líta á sem þróun – jafnvel eins konar ferðalag – frá fyrri tónmiðjunni til hinnar síðari. Dúr og moll eru andstæðir pólur í allri tónsköpun en í tónlist Mahlers fá tóntegundirnar myndræna líkingu. Líf og dauði kallast á, dökkir moll-hljómarnir leita í átt að ljósinu. Í fimmtu sífnóníunni er þessu einmitt þannig farið. Þótt aðeins sé um að ræða lítið hálfþónsbil er leiðin engu að síður löng og fjarri því að vera auðfarin, frá cís-moll – dimmri tóntegund útfararmarsins í fyrsta þætti – yfir í D-dúr, bjartan og sigurvissan.

Tónlistin á Íslandi

Sífnóníuhljómsveit Æskunnar undir stjórn Pauls Zukofsky frumflutti 5. sífnóníu Mahlers á Íslandi haustið 1982. Sífnóníuhljómsveit Íslands hefur fimm sinnum áður leikið sífnóníuna í heild á tónleikum. Hljómsveitin lék hana fyrst í apríl 1987 undir stjórn Arthurs Weisberg. Petri Sakari leiddi flutninginn 1992 og aftur 2002, Rumon Gamba árið 2008 og Vasily Petrenko tveimur árum síðar. Ungsveit Sífnóníuhljómsveitar Íslands lék verkið í Hörpu í nóvember 2011 undir stjórn Baldurs Brönniman.

Sífnónían er í fimm köflum, sem Mahler skiptir niður í þrjá hluta. Fyrsti þáttur ber yfirskriftina „Útfararmars. Með hægu tónfalli; alvarlega, eins og líkfylgd.“ Lúðraþyturinn gefur tóninn strax í upphafi. Þótt fyrsta innkoma hljómsveitarinnar sé glæsileg líða aðeins nokkrir taktar þar til dökk og alvarleg stemning hefur náð völdum. Í kaflanum skiptast á tvær gerðir tónlistar: grimmur og miskunnarlaus mars annars vegar, hins vegar blíðara stef í strengjunum – eins og draumsýn eða ljúfsár endurminning. Eftir nokkur dramatísk upphlaup lýkur þættinum á útfararstefinu enn eina ferðina, en nú er það leikið ofurveikt, eins og líkfylgdin fjarlægist smátt og smátt.

Annar kaflinn er ekki ósvipaður í efnistöku, eins konar úrvinnsla á útfarartónlist fyrsta kafla. Þetta er einhver sú stormasamasta tónlist sem Mahler samdi. Um miðbik

þáttarins tekst tónlistinni að hífa sig upp í glæstan D-dúr og um skeið virðist sinfónían stefna að glæsilegum hápunkti. Þegar til kemur er þó aðeins um talsýn að ræða. Bjartir dúrhljómarinnir verða að engu og þátturinn rennur smám saman út í þögnina.

Miðhluti sinfóníunnar er lengsti kafli verksins og sá flóknasti hvað formið varðar. Nú er smám saman tekið að birta til í tónlistinni. Upphafið sver sig í ætt við austurrískan *ländler*, sveitadans í þrískiptum takti, en líkt og áður úir og grúir af sundurleitum tónhugmyndum. Fjórði kaflinn, hið fræga *Adagietto*, er „söngur án orða“ fyrir strengi og hörpu. Meginstefið er tregafullt, leikið af fiðlum sem hafa stuðning af safaríkum undirleik neðri strengjanna og kyrrlátum hörputónum.

Lokaþátturinn er blanda af rondó-, sönötu- og fúgu-formum. Í stærra samhengi snýst kaflinn um leitina að rétttri tóntegund. Þótt glaðlegt og ferskt rondó-stefið sem hljómar í upphafi kaflans sé að vísu í D-dúr – „hetjutóntegundinni“ sem verkið stefnir að – villist tónlistin fljótt af vegi. Mahler hafði lag á því að byggja upp væntingar sem aldrei rætast; hér byggir hann tvisvar upp stórfenglega hápunkta sem springa á limminu og hverfa út í tómið þegar síst skyldi. Að lokum kemst kaflinn þó á rétt ról, og honum lýkur í björtum og glansandi dúr rétt eins og vonir stóðu til.

Árni Heimir Ingólfsson

Hljómsveit á tónleikum

25. september 2014

1. FÍÐLA

Sigrún Eðvaldsdóttir
Nicola Lolli
Sif Margrét Tulinius
Una Sveinbjarnardóttir
Zbigniew Dubik
Margrét Kristjánsdóttir
Bryndís Pálsdóttir
Olga Björk Ólafsdóttir
Mark Reedman
Pálína Árnadóttir
Lin Wei
Laufey Sigurðardóttir
Andrzej Kleina
Ágústa María Jónsdóttir

2. FÍÐLA

Gunnhildur Daðadóttir
Helga Þóra Björgvinsdóttir
Margrét Þorsteinsdóttir
Christian Diethard
Sigurlaug Eðvaldsdóttir
Ólöf Þorvarðsdóttir
Kristján Matthíasson
Ingrid Karlsdóttir
Greta Guðnadóttir
Geirprúður Ása Guðjónsdóttir
Dóra Björgvinsdóttir
Laufey Jensdóttir

VÍÓLA

Þórunn Ósk Marinósdóttir
Svava Bernharðsdóttir
Herdís Anna Jónsdóttir
Kathryn Harrison
Guðrún Þórarinsdóttir
Stefanía Ólafsdóttir
Eyjólfur Alfreðsson
Móeiður Anna Sigurðardóttir
Guðrún Hrund Harðardóttir
Jónína Auður Hilmarsdóttir

SELLÓ

Sigurgeir Agnarsson
Hrafnkell Orri Egilsson
Bryndís Björgvinsdóttir
Sigurður Bjarki Gunnarsson
Margrét Árnadóttir
Inga Rós Ingólfssdóttir
Júlia Mogensen
Lovísa Fjeldsted
Helga Björg Ágústsdóttir

BASSI

Hávarður Tryggvason
Páll Hannesson
Dean Ferrell
Jóhannes Georgsson
Richard Korn
Þórir Jóhannsson

FLAUTA

Hallfríður Ólafsdóttir
Áshildur Haraldsdóttir
Martial Nardeau
Emilía Rós Sigfúsdóttir

ÓBÓ

Daði Kolbeinsson
Peter Tompkins
Matthías Nardeau

KLARÍNETT

Argunnur Árnadóttir
Einar Jóhannesson
Rúnar Óskarsson

FAGOTT

Michael Kaulartz
Brjánn Ingason
Rúnar Vilbergsson

HORN

Joseph Ognibene
Emil Friðfinnsson
Stefán Jón Bernharðsson
Þorkell Jólsson
Lilja Valdimarsdóttir
Guðmundur Andri Ólafsson

TROMPET

Einar Jónsson
Eiríkur Örn Pálsson
Ásgeir Steingrímsson
Guðmundur Hafsteinsson

BÁSÚNA

Sigurður Þorbergsson
Oddur Björnsson
David Bobroff, bassabásúna

TÚBA

Nimrod Ron

HARPA

Elisabet Waage

PÁKUR

Frank Aarnink

SLAGVERK

Steeff van Oosterhout
Eggert Pálsson
Arni Áskelsson

Arna Kristín Einarsdóttir framkvæmdastjóri
Árni Heimir Ingólfsson listrænn ráðgjafi
Margrét Sigurðsson fjármálafulltrúi
Grimur Grímsson sviðsstjóri

Anna Sigurbjörnsdóttir tónleikastjóri
Hjördís Ástráðsdóttir fræðslustjóri
Margrét Ása Jóhannsdóttir nátna- og skjalavörður
Sigþór J. Guðmundsson sviðsstjóri

Margrét Ragnarsdóttir markaðs- og kynningarstjóri
Greipur Gíslason verkefnastjóri
Una Eyþórsdóttir mannauðsstjóri
Monika Abendroth umsjónarmaður

Baksviðs með Sinfóníuhljómsveit Íslands

Mæðginin Ágústa María Jónsdóttir og Stefán Jón Bernharðsson eru hluti af mikilvægri heild.

Stefán Jón: Ég var auðvitað *alveg grænn* fyrst þegar ég byrjaði í sveitinni fyrir fimmtán árum síðan.

Ágústa: Já, en þetta vandist fljótt og ætli þetta hafi ekki snúist við í dag, þú alir mig upp. Það er allavega **stuðningur** í því að vinna með fjölskyldumeðlimum.

Sagt er að ákveðnar manngerðir leiki á viss hljóðfæri, eða skyldu hljóðfærin á einhvern hátt hafa mótandi áhrif á manneskjurnar?

Að sitja inni í miðri hljómsveit þegar allt er komið á fulla ferð er merkileg upplifun sem Ágústa María Jónsdóttir þekkir vel. Hún kom til starfa í

Sinfóníuhljómsveit Íslands undir lok áttunda áratugarins. Tónlistarnámið stundaði hún hér heima og í sjálfri háborg tónlistarinnar, Vín í Austurríki, þar sem menn á borð við Mozart og Beethoven sömdu verk sín forðum daga. Þó að fiðlan sé í öndvegi í sínfónískum tónverkum eru hornin

engu að síður meðal glæsilegustu hljóðfæra sínfóníuhljómsveitar og einn tónlistarmannanna sem blæs í þau er Stefán Jón, sonur Ágústu.

Það er gott að vita að í hljómsveitinni komi kynslóðirnar saman með eitt markmið – að þjóna tónlistargjöfunni.

GAMMA er aðalstyrktaraðili Sinfóníuhljómsveitar Íslands. Við erum stolt af samstarfi okkar við hljómsveitina og ánægð með að geta tekið höndum saman með ástríðufullu fagfólki um þetta mikilvæga starf.

GAMMA

www.gamma.is

Kissin og Ashkenazy

Mið. 1. okt. » 19:30

Fim. 2. okt. » 19:30

Johannes Brahms *Sinfónía nr. 3*
Sergej Rakhmaninov *Píanókoncert nr. 2*

Vladimir Ashkenazy *hljómsveitarstjóri*
Evgeny Kissin *einleikari*

Tryggið ykkur miða í tíma

Evgeny Kissin er tvímælalaust einn mesti píanóleikari samtímans. Hann vakti heimsathygli þegar hann hljóðritaði báða píanókonserta Chopins aðeins 12 ára gamall og hefur um áratugaskeið verið fastagestur í öllum helstu tónleikasölum heims. Samstarf

þeirra Ashkenazys á sér langa sögu og árið 2010 hlutu þeir saman Grammy-verðlaun fyrir hljóðritun sína á píanókoncertum Prokofíevs. Þetta er í fyrsta sinn sem Kissin leikur með Sinfóníuhljómsveit Íslands.